

Mangyanerna

Ursprungsfolk på Filippinerna

[Mangyaner: Filippinerna] Tre timmars bil- och båtresa från skyskraporna och neonskyltarna i affärsdistriktet i Manila, Filippinerna, bor nomadfolket mangyanerna uppe i bergstrakterna på ön Mindoro. De lever fortfarande med kläder tillverkade av bananfibrer och bark, i kojor gjorda av bananblad och utan tillgång till hälso- och sjukvård, undervisning eller annan grundläggande samhällsservice.

Varför skriva om denna folkgrupp – det finns ju så många människor i världens som lever under fattigdomsgränsen – ja, men det sägs att om det finns 350 minoritetsfolk i världen så bor över 100 av dem i Filippinerna där cirka 20 % av Filippinernas 85 miljoner invånare tillhör ursprungsbefolkningarna. Mangyanerna är som grupp marginaliserade i det filippinska samhället – men det finns flera initiativ för att göra deras röst starkare. Åtminstone två av dessa är svenska.

My dear friend, be welcome here
Where perchance did you come from?

From the seashore ebbing low?
From the bubbling water springs?
If the water source up
Let us talk a moment here
In a happy friendly way.
Whoever you are
We like to be at your side.
-- Ambahan No. 8

Mangyanerna på ön Mindoro

Mangyanerna är ursprungsbefolkningen på ön Mindoro, Filippinernas sjunde största ö. När den spanska kolonisationen av Filippinerna kom till Mindoro flydde mangyanerna upp i bergen och där har de stannat och flyttat allt högre och högre upp ju mer "civilisationen" har närmat sig. Idag uppskattar filippinska myndigheter att det finns omkring 100 000 mangyaner på ön – men ingen kan riktigt veta eftersom många inte är registrerade och bor så otillgängligt samt flyttar, att myndigheterna inte vill eller kan kontrollera uppgifterna.

Mangyanerna delas in i åtta distinkta stammar Alangan, Bangon, Buhid, Hanunuo, Iraya, Tadyawan, Tau-buid och Ratagnon. Av de 100 000 mangyanerna praktiserar cirka 70 % traditionell

Mangyanernas traditionella levnadssätt är hotat i dag, trots förbättrad lagstiftning för ursprungsfolk. Deras rättigheter ställs ofta åt sidan till förmån för kommer-

naturreligion och resten har omvänt till katolicismen. Stammarna har sinsemellan endast vissa saker gemensamt. Språken de talar är så olika att de inte förstår varandra. De har ett skriftspråk med stora likheter med sanskrit och som var spritt över landet innan den spanska koloniseringen av Filippinerna. Idag återstår endast tre grupper, varav två är mangyanstammar på Mindoro, som bevarat detta skriftspråk. Ambahan är Hanunuo-mangyanernas traditionella poesi som historiskt har nedtecknats på bamburör. De åtta distinkta mangyanstammarna ser olika ut och har olika traditioner även om det naturligtvis också finns likheter. De problem som de möter i samhället är dock desamma.

I MR-kommissionens rapport (E/CN.4/2003/90/Add.3) redogör den särskilde rapportören om urbefolkningars mänskliga rättigheter, Rodolfo Stavenhagen, för situationen i Filippinerna. Han konstaterar att filippinska myndigheter tidigt fick bra lagstiftning på plats för att skydda och bevara urbefolkningars mänskliga rättigheter men att det finns stora brister i genomförandet även på detta område. De problemområden som särskilt framhålls är rätten till land och att den utbredda fattigdomen i landet drabbar minoritetsfolken särskilt hårt. Och dessutom att det inom dessa grupper är särskilt kvinnor och barn som drabbas. Ursprungsbefolkningarna har drabbats särskilt hårt av kommersiella intressen och rapportören konstaterar grava brott mot de mänskliga rättigheterna när det gäller skogsbruk, gruvsdrift, dammbyggen, plantage och andra stordriftsjordbruk som drivs igenom utan hänsyn till ursprungsbefolkningarna. När minoriteters rättigheter ställs mot kommersiella intressen är det lätt att lagstiftningen sätts åt sidan. Mangyanerna förföljs också fortfarande av rena skräckhistorier om kannibalism och annat framdrivet av människors rädsla för det okända och annorlunda. Jag har flera gånger från utbildade filippiner i Manila fått frågan om jag inte varit rädd för att bli uppäten när jag berättat om mina besök hos mangyanerna.

Önskan att bevara sitt kulturarv

Mangyanerna har själva en stark önskan att bevara sitt kulturarv. "We want ... to get rid of what is bad but keep what is good for

future generations", konstaterade en mangyan vi talade med. Det finns en stor medvetenhet om att det positiva som en närmare kontakt med det "utvecklade" filippinska samhället kan föra med sig också kommer att ha en hel del negativa konsekvenser. Det finns alltför många exempel på mangyaner som flyttat till "civilisationen" och utnyttjats på olika sätt genom underbetalda arbeten och ibland till och med visas upp som turistattraktion. Det finns också många trista exempel på hur alkoholen har förstört mangyanfamiljers liv i städerna.

Densvenske dokumentärfilmaren Göran Hoff har under många år besökt Mindoro och då också kommit i kontakt med mangyanerna. I en film om "det okända folket" dokumenterade han en mangyanfamilj som gjorde studiebesök i storstaden Calapan på Mindoro under en dag för att undersöka vad den utvecklade världen hade att erbjuda. Efter en intensiv dag med bl.a. besök på den lokala hamburgerkedjan Jollibee och att för första gången sett ett paraply, åkt buss och smakat glass konstaterade kvinnan i mangyanfamiljen att storstaden visserligen var intressant och att det fanns många vackra saker där men att de nu var trötta och glada att vända tillbaka upp till lugnet och vardagen i bergen. Under en längre period levde Göran Hoff i en mangyanby. Han har sedan på eget initiativ samlat medel i Sverige som sedan bl.a. kommit mangyaner till del i form av olika utvecklingsprojekt. Han organiserar också äventyrsresor till Filippinerna där ett stående arrangemang är besök hos mangyanerna uppe i bergen – men på deras villkor.

Pingstmissionens biståndsorganisation, PMU har genom sin lokala filippinska partner Team Mission sedan sex år finansierat ett annat utvecklingsprojekt för mangyanerna på Mindoro. Drivande är den filippinska läraren Juvelyn Gumal-in som bl.a. vunnit flera filippinska utmärkelser för projektet. I den första fasen handlade det om att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård. Mobila läkar- och sjukskötersketeam reste till mangyanbyarna och utbildade i grundläggande hälso- och sjukvårdskunskap, vaccinerade barn och hjälptes sjuka med mediciner och annan vård. I den andra fasen som fortfarande pågår kompletterades projektet med att utbilda lärare som fick i uppdrag att i sin tur lära byinvånarna att läsa och skriva (inklusive på deras eget skriftspråk). I den tredje fasen som nu påbörjas skall mangyanerna också få hjälp att registrera sig. Många mangyaner lever utan formell identitet och därmed också utanför samhället. Genom att skaffa sig ett födelsebevis kan de kräva sina rättigheter och på sikt också få rätten att äga och bruka sitt land.

If united we remain
and our bond is strong and pure,
you and I, far as we are,
it's like holding hands again,
it's like sitting side by side.
Ambahan No. 234

Annika Markovic
Ambassadör på Filippinerna

Mer information:
På hemsidan www.mangyan.org finns information för den som vill veta mer om mangyanerna.